

ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับสิทธิของผู้ต้องขังสูงอายุ¹

ชนัด ศรีสุข²

การศึกษาปัญหากฎหมายเกี่ยวกับสิทธิของผู้ต้องขังสูงอายุมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงความหมาย ความเป็นมา แนวคิด ทฤษฎี และหลักการเกี่ยวกับสิทธิของผู้ต้องขังสูงอายุ โดยทำการศึกษาความหมาย เกี่ยวกับสิทธิของผู้ต้องขังสูงอายุ ประวัติความเป็นมาของเรือนจำ แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิของผู้ต้องขังสูงอายุ ทฤษฎีการลงโทษ และหลักการเกี่ยวกับการลงโทษ และศึกษากฎหมายเกี่ยวข้องกับผู้ต้องขังสูงอายุ ซึ่งจะทำการศึกษารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 กฎกระทรวง ระเบียบ รวมถึงประกาศต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 ปฏิญญา ผู้สูงอายุไทย ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง กฎหมายของประเทศญี่ปุ่น ประเทศสหราชอาณาจักร และประเทศสหรัฐอเมริกา

จากการศึกษาทำให้ทราบว่าพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 กฎกระทรวง ระเบียบ รวมถึง ประกาศต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง มีปัญหาข้อกฎหมายหลายประการ โดยเฉพาะปัญหากฎหมายเกี่ยวกับสิทธิของ ผู้ต้องขังสูงอายุซึ่งสรุปได้ดังนี้

ประเด็นปัญหาประการแรก ปัญหาเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิด้านสุขอนามัยของผู้ต้องขังสูงอายุ พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 มาตรา 54 ในเรื่องสุขอนามัยของผู้ต้องขัง กำหนดให้ “การดำเนินการ อื่นใดเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพอนามัยให้เป็นไปตามระเบียบกรมราชทัณฑ์” ทางกรมราชทัณฑ์จึงได้ออกระเบียบ ตามความในมาตรา 54 โดยระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการดำเนินการเกี่ยวกับการ อนามัยและสุขภาพของผู้ต้องขัง พ.ศ. 2561” เมื่อพิจารณาระเบียบดังกล่าวในส่วนการดูแลสุขภาพ ผู้ต้องขังจะมีหลักเกณฑ์กำหนดไว้ดังนี้ ในข้อ 19 กำหนด “ห้ามมิให้ผู้ต้องขังจะประกอบอาหารเป็นการ ส่วนตัว...” ข้อ 20 กำหนดว่า “ผู้ต้องขังจะต้องทานอาหารที่เรือนจำจัดให้เท่านั้น...” ข้อ 21 “เรือนจำจัดให้ ผู้ต้องขังรับอาหารอย่างน้อย 2 มื้อ คือ เช้าและเย็น โดยในมื้ออาหารแต่ละมื้อจะประกอบด้วยข้าวหรือสิ่งอื่น แทนข้าว และกับข้าวหรือสิ่งอื่นแทนกับข้าว ส่วนในวิธีการจัดเลี้ยงอาหาร ให้เรือนจำจัดเลี้ยงอาหารอย่าง เดียวกันสำหรับผู้ต้องขังทุกคนแห่งเรือนจำนั้น” และในข้อ 24 กำหนดว่า “...อาหารที่เรือนจำจัดให้ ต้องให้ แพทย์ พยาบาล หรือเจ้าพนักงานเรือนจำที่ผ่านการอบรมด้านการพยาบาลหรือโภชนาการตรวจก่อน หาก บุคคลดังกล่าวมาตรวจไม่ได้ ให้เจ้าพนักงานเรือนจำเป็นผู้ตรวจ” ดังนั้นผู้ต้องขังทุกคนต้องปฏิบัติเป็นอย่าง

¹ บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระ เรื่อง ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับสิทธิของผู้ต้องขังสูงอายุ โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์เรืองยศ แสนภักดี และคณะกรรมการสอบ คือ รองศาสตราจารย์สุเมธ จานประกับ และ รองศาสตราจารย์จุฑามาศ นิสารัตน์

² นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต (วิทยาเขตบางนา) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

เดียวกัน ไม่เว้นแม้แต่ผู้สูงอายุที่มีปัญหาด้านสุขภาพร่างกายและจิตใจอ่อนแอกว่าผู้ต้องขังปกติทั่วไป ซึ่งในวัยผู้สูงอายุจะมีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ โดยสภาพร่างกายจะเสื่อมถอยลงตามอายุขัยอย่างรวดเร็ว แต่ความต้องการสารอาหารยังคงเหมือนกับผู้ต้องขังในวัยอื่น ๆ แตกต่างกัน ในลักษณะและปริมาณ โดยความต้องการพลังงานจะลดลง เนื่องจากผู้ต้องขังสูงอายุมีอัตราการเผาผลาญอาหารลดลง ภาวะโภชนาการจึงมีความสำคัญต่อผู้ต้องขังสูงอายุเป็นอย่างยิ่งในการชะลอความเสื่อมและฟื้นฟูสุขภาพให้ดีขึ้น รวมทั้งยังสามารถลดความรุนแรงของการเจ็บป่วยจากภาวะโรคเรื้อรังได้ เช่น โรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง โรคหัวใจและหลอดเลือด เป็นต้น หากผู้ต้องขังสูงอายุได้รับพลังงานและสารอาหารอย่างเพียงพอจะทำให้ผู้ต้องขังสูงอายุมีสุขภาพแข็งแรง การเจ็บป่วย และสามารถช่วยเหลือตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพ แต่หากผู้ต้องขังสูงอายุได้รับสารอาหารไม่เพียงพอจะเกิดภาวะทุพโภชนาการจะส่งผลให้เกิดภาวะโลหิตจาง เลือดออกตามไรฟัน กระดูกบาง และหากผู้สูงอายุได้รับสารอาหารมากเกินไปจนเกินความจำเป็นของร่างกายจะส่งผลให้เกิดโรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง ไขมันในเลือดสูง ภาวะน้ำหนักเกินและโรคอ้วนได้ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตในเรือนจำของผู้ต้องขังสูงอายุ

เมื่อพิจารณาจากในมุมผู้ต้องขังสูงอายุแล้ว การกำหนดในข้อ 20 และ 21 ทำให้ผู้ต้องขังสูงอายุรับประทานอาหารเพียง 2 มื้อ และรับประทานอาหารอย่างเดียวกัยกับผู้ต้องขังปกติทั่วไป ซึ่งจะส่งผลให้ผู้ต้องขังสูงอายุไม่ได้รับพลังงานและสารอาหารอย่างเพียงพอในแต่ละมื้อ และอาจเกิดภาวะทุพโภชนาการในผู้ต้องขังสูงอายุจนส่งผลให้เกิดโรคต่าง ๆ ตามมาได้ อีกทั้งในข้อ 24 ไม่ได้กำหนดบังคับให้ต้องมีแพทย์ พยาบาล หรือเจ้าพนักงานเรือนจำที่ผ่านการอบรมด้านการพยาบาลหรือโภชนาการตรวจก่อน ซึ่งในทางปฏิบัติทางเรือนจำจะทำอาหารรวมกันและให้เจ้าพนักงานเรือนจำที่ไม่ได้ผ่านการอบรมด้านการพยาบาลหรือโภชนาการตรวจก่อนเป็นผู้ตรวจ ซึ่งเป็นการที่ทางกรมราชทัณฑ์ไม่คำนึงถึงคุณค่าทางโภชนาการที่ผู้ต้องขังสูงอายุควรจะได้รับ ดังนั้นผู้ศึกษาเห็นว่าการกำหนดระเบียบกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการดำเนินการเกี่ยวกับการอนามัยและสุขภาพของผู้ต้องขัง พ.ศ. 2561 ในลักษณะดังกล่าวอาจนำไปสู่การทำลายบุคลิกภาพของผู้ต้องขังสูงอายุ ซึ่งทางกรมราชทัณฑ์ควรจะกำหนดระเบียบที่พยายามหลีกเลี่ยงไม่ให้ผู้กระทำความผิดประสบกับสิ่งที่ทำลายคุณลักษณะประจำตัวเขา และควรจะเหมาะสมกับตัวผู้กระทำความผิดแต่ละช่วงวัย

ประเด็นปัญหาประการที่สอง ปัญหาเกี่ยวกับการใช้สถานที่คุมขังแทนการจำคุกในเรือนจำกับผู้ต้องขังสูงอายุ เรือนจำในประเทศไทยโดยทั่วไปออกแบบมาเพื่อผู้ต้องขังทั่วไปที่ร่างกายปกติ ผู้ต้องขังสูงอายุนั้นไม่ได้มีสภาพร่างกายแข็งแรงดังเช่นผู้ต้องขังทั่วไป และผู้ต้องขังสูงอายุมักมีปัญหาในการเคลื่อนไหวร่างกาย อีกทั้งผู้ต้องขังสูงอายุเป็นกลุ่มคนที่ไม่สร้างปัญหาให้กับเรือนจำในแง่การควบคุมหรือความมั่นคงปลอดภัย จึงเหมาะสมกับมาตรการการลงโทษในระดับปานกลางถึงต่ำมากกว่ามาตรการการลงโทษในระดับสูง และสืบเนื่องจากในสถานการณ์ปัจจุบันที่มีปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำ ทำให้ผู้ต้องขังสูงอายุต้องอยู่ร่วมกับผู้ต้องขังทั่วไปในสถานะแออัด แต่การจะสร้างเรือนจำสำหรับผู้ต้องขังสูงอายุทั่วประเทศก็จะต้องใช้งบประมาณเป็นอย่างมากและระยะเวลาที่ยาวนาน ดังนั้นการกำหนดสถานที่อื่นที่มีเรือนจำโดยให้ใช้สถานที่คุมขังแทนการจำคุกในเรือนจำย่อมส่งผลดีกับผู้ต้องขังสูงอายุเนื่องจากการกำหนด

สถานที่คุมขังเป็นมาตรการลงโทษที่มีความเข้มงวดน้อยกว่าการจำคุกในเรือนจำ และจะสามารถช่วยแก้ไข ปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำ แต่หากพิจารณาพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 มาตรา 33 ซึ่งกำหนดให้ อำนาจทางกรมราชทัณฑ์ออกกฎกระทรวงกำหนดอาณาเขตของสถานที่คุมขัง และมาตรา 34 ให้อำนาจ กำหนดระเบียบเกี่ยวกับการบริหารงานในเรือนจำและสถานที่คุมขัง ซึ่งในปัจจุบันการที่กรมราชทัณฑ์ไม่ได้ ใช้อำนาจตามมาตรา 34 ออกระเบียบเกี่ยวกับมาตรการการใช้สถานที่คุมขังแทนการจำคุกในเรือนจำมา บังคับใช้กับผู้ต้องขังสูงอายุ ส่งผลทำให้ไม่สามารถจำแนกและแยกออกจากผู้ต้องขังสูงอายุไปยังสถานที่คุม ขังได้ และส่งผลให้ไม่สามารถดูแลหรือจัดสรรสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้สูงอายุได้อย่างเหมาะสม

ประเด็นปัญหาประการที่สาม ปัญหาเกี่ยวกับการทำงานในเรือนจำของผู้ต้องขังสูงอายุ ตาม พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 มาตรา 48 กำหนดให้ผู้ต้องขังทุกคนมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามคำสั่งของ เจ้าพนักงานเรือนจำเพื่อให้ความเป็นอยู่ในเรือนจำเป็นไปด้วยความสงบเรียบร้อย และให้อำนาจเจ้าพนักงาน เรือนจำที่สั่งให้ผู้ต้องขังทำงานอย่างหนึ่งอย่างใดในเรือนจำ ซึ่งการทำงานในเรือนจำของผู้ต้องขังเป็นไป เพื่อให้ผู้ต้องขังทุกคนได้ตระหนักถึงความผิดที่ตนได้ทำลงไปและยังเป็นการยับยั้ง กล่าวคือ ทำให้ ผู้ต้องขังมีความเข็ดหลาบและถ้าถูกปล่อยตัวออกไปจะไม่กล้าทำผิดซ้ำอีก แต่ในสังคมปัจจุบันได้ให้ ความสำคัญเกี่ยวกับศักดิ์ศรีความมนุษย์มากขึ้น การลงโทษเพื่อแก้แค้นหรือข่มขู่ผู้ต้องขังจึงแปรเปลี่ยนเป็นการ การลงโทษเพื่อแก้ไขผู้ต้องขังให้กลับตนเป็นคนดี

แต่เนื่องจากพระราชบัญญัติราชทัณฑ์มาตรา 48 ให้อำนาจเจ้าพนักงานเรือนจำมีดุลพินิจสั่งให้ ผู้ต้องขังทำงานตามที่ตนเห็นสมควร ในการพิจารณาว่าผู้ต้องขังคนใดเหมาะกับการทำงานแบบใดนั้น เจ้า พนักงานเรือนจำจะใช้เกณฑ์ในการจำแนกลักษณะและการจัดแยกคุมขังผู้ต้องขังตามมาตรา 31 กล่าวคือ เจ้า พนักงานเรือนจำจะพิจารณาจากเพศ สถานะ ความประสงค์ในการพัฒนาพฤตินิสัยของผู้ต้องขัง ความมั่นคง และลักษณะเฉพาะของทางเรือนจำ และจัดหางานนั้นให้จัดตามความเหมาะสมกับความพร้อมด้านร่างกาย และจิตใจ แต่ก็คงอยู่ในดุลพินิจของเจ้าพนักงานเรือนจำ เพราะหากว่าเจ้าพนักงานเรือนจำมีความเห็นว่า ผู้ต้องขังคนนั้นยังมีพร้อมด้านร่างกายและจิตใจก็มีอำนาจในการสั่งให้ผู้ต้องขังคนนั้นทำงานในเรือนจำได้ ในด้านการทำงานของผู้ต้องขังสูงอายุจึงอยู่ในดุลพินิจของเจ้าพนักงานเรือนจำ หากเจ้าพนักงานเรือนจำสั่ง ให้ผู้ต้องขังสูงอายุที่มีร่างกายอ่อนแอกว่าผู้ต้องขังทั่วไปทำงานในลักษณะใช้แรงงานย่อมเป็นการไม่ เหมาะสมกับวัยและสภาพร่างกายของผู้ต้องขังสูงอายุ ผู้ศึกษามีความเห็นว่าการกำหนดพระราชบัญญัติ ราชทัณฑ์มาตรา 48 ในลักษณะดังกล่าว ทำให้ผู้ต้องขังสูงอายุไม่มีสิทธิที่จะเลือกว่าจะทำงานหรือไม่ และไม่มี สิทธิเลือกประเภทของงานที่ทำ รวมถึงไม่กำหนดงานลักษณะงานที่ชัดเจนว่างานในลักษณะใดที่ควร มอบหมายให้แก่ผู้ต้องขังสูงอายุ จึงเป็นการกำหนดกฎหมายที่ส่งผลเสียต่อผู้ต้องขังสูงอายุ เนื่องจากไม่ได้ คำนึงถึงปลอดภัยในการทำงานของผู้ต้องขังสูงอายุรวมถึงผู้ต้องขังปกติด้วย อีกทั้งไม่ได้กำหนดให้พิจารณา จัดสรรงานตามความหนักเบาในลักษณะงาน อาจส่งผลให้ผู้ต้องขังสูงอายุต้องทำงานในลักษณะที่ต้องใช้ แรงงานซึ่งเป็นลักษณะของงานที่ไม่เหมาะสมกับผู้ต้องขังสูงอายุและยังเป็นการเพิ่มภาระให้กับผู้ต้องขังสูงอายุ สมควรเกินกว่าเหตุ

ประเด็นปัญหาประการสุดท้าย ปัญหาเกี่ยวกับการใช้มาตรการพักการลงโทษกับผู้ต้องขังสูงอายุ การพักการลงโทษเป็นมาตรการที่ปล่อยตัวผู้ต้องขังก่อนครบกำหนดโดยผู้ต้องขังจะต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขบางประการ ซึ่งผู้ต้องขังสูงอายุมิอาจมีโอกาสที่จะกระทำผิดซ้ำต่ำกว่าผู้ต้องขังปกติ เพราะด้วยสภาพจิตใจในช่วงวัยสุดท้ายของชีวิตทำให้ไม่มีความรู้สึกหรือความต้องการที่ประกอบอาชญากรรมอีก รวมถึงสภาพร่างกายของผู้ต้องขังสูงอายุก็ไม่เอื้ออำนวยต่อการก่ออาชญากรรม หากนำมาตรการพักการลงโทษมาบังคับใช้กับผู้ต้องขังสูงอายุจะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ต้องขังสูงอายุทำให้ผู้ต้องขังสูงอายุได้มีโอกาสออกมาใช้ชีวิตในช่วงระยะเวลาสุดท้ายและทำให้ไม่ต้องทนทุกข์ทรมานอยู่ในเรือนจำ แต่เนื่องจากกรมราชทัณฑ์กำหนดหลักเกณฑ์การพักการลงโทษไว้ค่อนข้างซับซ้อน

เมื่อพิจารณาหลักเกณฑ์การพักการลงโทษของผู้ต้องขังสูงอายุตามประกาศกรมราชทัณฑ์เรื่องหลักเกณฑ์การพิจารณาพักการลงโทษ พ.ศ. 2562 นักโทษเด็ดขาดที่จะได้รับการพิจารณาพักการลงโทษต้องมีคุณสมบัติ 10 ประการด้วยกันตามที่กำหนดไว้ในข้อ 1 หากนักโทษเด็ดขาดคนใดได้กระทำความผิดซึ่งเป็นการผิดในลักษณะความผิดร้ายแรง ต้องมีเหตุผลพิเศษสนับสนุนการใช้ดุลพินิจของคณะกรรมการพักการลงโทษและคณะกรรมการการคัดเลือกเพื่อพิจารณาวินิจฉัยการพักการลงโทษ ซึ่งคณะกรรมการคัดเลือกนักโทษเด็ดขาดในชั้นเรือนจำมีอำนาจใช้ดุลพินิจพิจารณาผ่อนปรนให้ได้รับการพักการลงโทษสำหรับผู้ต้องขังสูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 70 ขึ้นไป ผู้ศึกษาเห็นว่ากฎหมายไม่ได้พิจารณาพักการลงโทษผู้ต้องขังสูงอายุแต่จะเห็นได้ว่าจะต้องผ่านขั้นตอนที่ค่อนข้างมาก ส่งผลให้ผู้ต้องขังสูงอายุจะได้รับพิจารณาพักการลงโทษน้อยกว่าที่ควรจะเป็น ทำให้เกิดปัญหาซึ่งส่งผลกระทบต่อผู้ต้องขังสูงอายุที่ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้หรือช่วยเหลือตัวเองได้น้อยที่ไม่ได้รับการพิจารณาพักการลงโทษ จึงทำให้ผู้ต้องขังสูงอายุจะต้องทนอยู่ในเรือนจำที่มีสภาพไม่เอื้ออำนวย ส่งผลให้ได้รับความทุกข์ทรมานทั้งด้านร่างกายและจิตใจมากกว่าผู้ต้องขังที่มีร่างกายปกติทั่วไป ดังนั้นผู้ศึกษาจึงมีความเห็นว่าการกำหนดประกาศกรมราชทัณฑ์เรื่องหลักเกณฑ์การพิจารณาพักการลงโทษ พ.ศ. 2562 ไม่ได้คำนึงตัวของผู้ต้องขังสูงอายุที่เป็นประธานในการบังคับโทษว่า จะต้องเผชิญกับความเสี่ยงอย่างไรบ้างในอนาคต มาตรการพักการลงโทษของประเทศไทยควรคำนึงถึงอายุขัยที่ลดลงและสภาพร่างกายที่เสื่อมโทรมลงของผู้ต้องขังสูงอายุ เพราะหากลงโทษจำคุกต่อไปอาจส่งผลเสียแก่ผู้ต้องขังสูงอายุ และการปล่อยตัวนักโทษก่อนกำหนดจะช่วยลดความเสี่ยงที่ผู้ต้องขังสูงอายุจะต้องเผชิญในอนาคต

จากปัญหาเกี่ยวกับสิทธิของผู้ต้องขังสูงอายุ ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไข ดังนี้

1. ผู้ศึกษาขอเสนอให้มีการแก้ไขระเบียบกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการดำเนินการเกี่ยวกับการอนามัยและการสุขภาพของผู้ต้องขัง พ.ศ. 2561 ดังนี้

จากเดิม “ข้อ 21 ให้เรือนจำจัดให้ผู้ต้องขังได้รับประทานอาหารอย่างน้อย 2 มื้อ คือ เช้าและเย็น อาหารมื้อหนึ่ง ๆ ให้ประกอบด้วยข้าวหรือสิ่งอื่นแทนข้าว และกับข้าวหรือสิ่งอื่นแทนกับข้าว

ในการจัดเลี้ยงอาหาร ให้เรือนจำจัดเลี้ยงอาหารอย่างเดียวกันสำหรับผู้ต้องขังทุกคนแห่งเรือนจำนั้น เว้นแต่

- (1) อาหารที่จะจัดเลี้ยงขัดต่อลัทธิศาสนาของผู้ต้องขัง
- (2) เมื่อมีคนป่วยซึ่งแพทย์แนะนำให้จัดอาหารอย่างอื่นเลี้ยง
- (3) กรณีอื่นตามที่ผู้บัญชาการเรือนจำอนุญาต”

โดยให้ใช้ความต่อไปนี้แทน “ข้อ 21 ให้เรือนจำจัดให้ผู้ต้องขังรับประทานอาหาร 3 มื้อ คือ เช้า กลางวันและเย็น อาหารมื้อหนึ่ง ๆ ให้มีการจัดหาตามความจำเป็นให้แก่ผู้ต้องขังประกอบด้วยอาหารที่มี ประโยชน์ต่อสุขภาพ ถูกหลักโภชนาการ มีความหลากหลายพอสมควร และมีปริมาณที่เพียงพอ

ในการจัดเลี้ยงอาหารให้เรือนจำจัดเลี้ยงอาหารโดยคำนึงถึงสุขภาพ ความเหมาะสมตามวัย และชนิด ของงานที่ทำ เว้นแต่

- (1) อาหารที่จะจัดเลี้ยงขัดต่อลัทธิศาสนาของผู้ต้องขัง
- (2) เมื่อมีคนป่วยซึ่งแพทย์แนะนำให้จัดอาหารอย่างอื่นเลี้ยง
- (3) กรณีอื่นตามที่ผู้บัญชาการเรือนจำอนุญาต”

จากเดิม “ข้อ 24 เพื่อประโยชน์ด้านสุขอนามัย อาหารที่เรือนจำจัดให้ ต้องให้แพทย์ พยาบาล หรือ เจ้าพนักงานเรือนจำที่ผ่านการอบรมด้านการพยาบาลหรือ โภชนาการตรวจก่อน หากบุคคลดังกล่าวมาตรวจ ไม่ได้ ให้เจ้าพนักงานเรือนจำเป็นผู้ตรวจ

อาหารซึ่งตรวจพบว่าน่าจะเสียไม่เป็นที่พึงจะรับประทานนั้น ห้ามจัดให้ผู้ต้องขังรับประทาน”

โดยให้ใช้ความต่อไปนี้แทน “ข้อ 24 เพื่อประโยชน์ด้านสุขอนามัย อาหารที่เรือนจำจัดให้ ต้องให้ แพทย์ พยาบาล หรือเจ้าพนักงานเรือนจำที่ผ่านการอบรมด้าน โภชนาการตรวจก่อน

อาหารซึ่งพบว่าน่าจะเสียไม่เป็นที่พึงจะรับประทานนั้น ห้ามจัดให้ผู้ต้องขังรับประทาน”

2. ผู้ศึกษาขอเสนอให้กรมราชทัณฑ์ออกระเบียบเกี่ยวกับการบริหารงานในเรือนจำและสถานที่คุม ขัง โดยในระเบียบดังกล่าวให้กำหนดถึงขั้นตอนและวิธีการในการใช้สถานที่คุมขังแทนการจำคุกในเรือนจำ กับผู้ต้องขังสูงอายุ เพื่อใช้ในการจำแนกและแยกผู้ต้องขังสูงอายุออกจากผู้ต้องขังปกติให้ง่ายต่อการดูแล จัดสรร พัฒนาพฤตินิสัย รักษาพยาบาลและการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยตัว

3. ผู้ศึกษาขอเสนอให้มีการแก้ไขพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 จากเดิม “มาตรา 48 ผู้ต้องขัง มีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าพนักงานเรือนจำ ข้อบังคับเรือนจำ และระเบียบกรมราชทัณฑ์

เจ้าพนักงานเรือนจำมีอำนาจสั่งให้ผู้ต้องขังทำงานอย่างหนึ่งอย่างใดในเรือนจำ ดังต่อไปนี้

- (1) ทำงานสาธารณะ
- (2) ทำงานรักษาความสะอาดหรืองานสุขาภิบาลของเรือนจำ
- (3) ทำงานบำรุงรักษาเรือนจำ
- (4) ทำงานอื่นใดเพื่อประโยชน์ของทางราชการ

การทำงานของผู้ต้องขังตามวรรคสองต้องสอดคล้องกับการจำแนกลักษณะและการจัดแยกคุมขัง ผู้ต้องขังตามมาตรา 31 โดยให้เรือนจำจัดงานให้เหมาะสมกับความพร้อมด้านร่างกายและจิตใจ กำหนดเวลา ทำงานและวันหยุดประจำสัปดาห์ กำหนดมาตรการเพื่อคุ้มครองรักษาความปลอดภัยและสุขภาพให้แก่

ผู้ต้องขัง และลักษณะของงานสาธารณะ ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขตามที่กำหนดในระเบียบกรมราชทัณฑ์

โดยให้ใช้ความต่อไปนี้แทน “มาตรา 48 ผู้ต้องขังมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าพนักงานเรือนจำ ข้อบังคับเรือนจำและระเบียบกรมราชทัณฑ์

เจ้าพนักงานเรือนจำมีอำนาจสั่งให้ผู้ต้องขังทำงานอย่างหนึ่งอย่างใดในเรือนจำ ดังต่อไปนี้

- (1) ทำงานสาธารณะ
- (2) ทำงานรักษาความสะอาดหรืองานสุขาภิบาลของเรือนจำ
- (3) ทำงานบำรุงรักษาเรือนจำ
- (4) ทำงานอื่นใดเพื่อประโยชน์ของทางราชการ

การทำงานของผู้ต้องขังตามวรรคสองต้องสอดคล้องกับการจำแนกลักษณะและการแยกคุมขังผู้ต้องขังตามมาตรา 31 โดยให้เรือนจำจัดให้มีแพทย์ พยาบาล หรือเจ้าพนักงานเรือนจำที่ผ่านการอบรมด้านการพยาบาลสังเกตและประเมินความพร้อมในการทำงานของผู้ต้องขัง เพื่อประโยชน์ในการจัดสรรงานให้แก่ผู้ต้องขัง ให้พิจารณาถึงความพร้อมด้านร่างกายและจิตใจโดยคำนึงถึงอายุ โรคภัยไข้เจ็บ ความแข็งแรง ความสามารถ และให้จัดสรรงานตามความหนักเบาในลักษณะงาน

ในด้านการทำงานงานที่มีลักษณะหนักให้เรือนจำจัดมีแพทย์ พยาบาล หรือเจ้าพนักงานเรือนจำที่ผ่านการอบรมด้านการพยาบาลตรวจสอบความพร้อมของผู้ต้องขังก่อนเริ่มทำงาน กำหนดเวลาทำงานและวันหยุดประจำสัปดาห์ กำหนดมาตรการเพื่อคุ้มครองรักษาความปลอดภัยและสุขภาพให้แก่ผู้ต้องขัง และลักษณะของงานสาธารณะ ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขตามที่กำหนดไว้ในระเบียบกรมราชทัณฑ์”

4. ผู้ศึกษาขอเสนอให้ยกเลิกความใน (2) ของข้อ 3 ในประกาศกรมราชทัณฑ์เรื่องหลักเกณฑ์การพิจารณาพักการลงโทษ พ.ศ. 2562 ดังนี้

จากเดิม “ข้อ 3 กรณีความผิดตามข้อ 2 (ข) ต้องมีเหตุผลพิเศษสนับสนุนการใช้ดุลพินิจของคณะกรรมการพักการลงโทษและคณะกรรมการคัดเลือก ทั้งนี้ คณะอนุกรรมการเพื่อพิจารณาวินิจฉัยการพักการลงโทษและคณะกรรมการคัดเลือกนักโทษเด็ดขาดในชั้นเรือนจำ มีอำนาจใช้ดุลพินิจพิจารณาผ่อนปรนให้ได้รับการพักการลงโทษ ด้วยอาศัยเหตุผลอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

- (2) มีอายุตั้งแต่ 70 ขึ้นไป”

โดยให้ใช้ความต่อไปนี้แทน “ข้อ 3 กรณีความผิดตามข้อ 2 (ข) ต้องมีเหตุผลสนับสนุนใช้ดุลพินิจของคณะกรรมการพักการลงโทษและคณะกรรมการคัดเลือก ทั้งนี้ คณะอนุกรรมการเพื่อพิจารณาวินิจฉัยการพักการลงโทษและคณะกรรมการคัดเลือกนักโทษเด็ดขาดในชั้นเรือนจำมีอำนาจใช้ดุลพินิจพิจารณาผ่อนปรนให้ได้รับการพักการลงโทษ ด้วยอาศัยเหตุผลอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้

(2) นักโทษเด็ดขาดซึ่งถูกขังไว้ตามหมายจำคุกภายหลังคำพิพากษาถึงที่สุดที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป และไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้หรือช่วยเหลือตัวเองได้น้อย”

เอกสารอ้างอิง

- ประทีป ทับอัตรานนท์. **สิทธิของผู้สูงอายุในประเทศไทย**. กรุงเทพมหานคร: บริษัท กรุงสยาม พับลิชชิ่ง จำกัด, 2562.
- สุริยา ปานแป้น และอนุวัฒน์ บุญนันท์. **คู่มือสอบกฎหมายรัฐธรรมนูญ**. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ไอเดียพรีนติ้ง จำกัด, 2562.
- จิตฐิตา ธิติธรรมพฤษ และธนศ เกษศิลป์. แนวคิดและรูปแบบการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังสูงอายุของราชทัณฑ์ไทย. **วารสารสหศาสตร์** ปีที่ 20 ฉบับที่ 2 คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, (กรกฎาคม - ธันวาคม 2563): 5.
- ธานี วรภัทร์. กฎหมายบังคับโทษในประเทศไทย : การบังคับโทษจำคุก Penalty Law in Thailand : The Enforcement of the Sentence of Imprisonment. **วารสารกฎหมายธุรกิจบัณฑิต**. ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 (สิงหาคม 2651 - มกราคม 2562): 114.
- พิมพ์สุทธิ บัวแก้ว และระติพร ถึงฝั่ง. การดูแลสุขภาพและภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุไทย. **วารสารสมาคมนักวิจัย**. ปีที่ 21 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2559): 96.
- พิทักษ์ ศศิสุวรรณ. “กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับผู้สูงอายุ Criminal Justice Process for Elders.” การประชุมวิชาการสาขานิติศาสตร์ ครั้งที่ 1 หัวข้อ “ระบบกฎหมายไทย : ปฏิรูป / เปลี่ยนผ่าน/ ปฏิสังขรณ์.” ณ โรงแรมแคนทารี ฮิลล์ ,เชียงใหม่.
- ณัฐวัฒน์ สุทธิโยธิน. “ทฤษฎีการลงโทษ” เอกสารประกอบการบรรยายมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.